

ПАВЛЕ БОТИЋ

ЈЕВАНЂЕЉЕ О БОГАТОМ МЛАДИЋУ (*Мтл.* 19, 16–26)

САЖЕТАК: На темељима Светоотачке мистагогије и омилитике у раду је тумачена паравола о богатом младићу из Светог Јеванђеља по Матеју. И ова јеванђелска паравола кроз Личност Богочовека Христа расветљава однос бремена људског материјалног богатства и спасења човекове душе од греха и смрти, откривајући нам средства јеванђелске, крстоносне борбе човекове личности против централног људског искушења, против страсти среброљубља. И Јеванђеље о богатом младићу верујућим читаоцима благовести богопослушање као излаз из свих безизлаза за палу људску природу.

КЉУЧНЕ РЕЧИ: Богочовек, Јеванђеље, Светоотачке омилије, богати младић, бреме богатства, личност, самоодрицање, јеванђелске заповести, богопослушање, Царство Небеско

„Гледајте и чувајте се
сваке грамзивости, јер нико не
живи од имовине своје,
што је сувише богат.”

(*Лк.* 12, 15)

Господ Исус Христос, Јединородни Син Божији, по Неограниченој Милости и Саможртвеној Љубави својој приводи створеног човека из небића у биће, желећи да сваки човек свом вером и свом љубављу својом буде везан првенствено за Њега, а тек потом за друга створења Божија. Оваква вера и оваква љубав темељ су законитости брака људске душе са Тројичним Богом. Оваплотивши се, и извршивши Богочовечански домострој спасења, Богочовек Христос показао је да човека љуби више но што га могу љубити

отац или мајка, зато и тражи од човека да већма љуби Њега него оца или матер!¹ Свака љубав човечије душе мимо Бога и против Бога, све друго са чим се душа човечија најтешње веже (била то жена или деца, отац или мајка, брат или сестра, херој или геније, држава или народ, завичај или обичаји, владика или светац, религија или време, власт или прогрес, професија или природа, имовина или богатство, похлепа или корист, Запад или Исток, ум или воља, наука или уметност, култура или мода, тело или одело, јело или пиће, медији или информационе технологије...), представља прељубодејство и идолопоклонство.² Уистину, човек постаје оно на шта се његова љубав односи: у овоме свету човека спасава или погубљује његова љубав!³

Раздвојишви грех од грешника, Господ Христос није се гневио на прељубнике и прељубнице, на бесомучнике и бесомучнице, на незнабошце и незнабошкиње, на разбојнике и царинике, на хроме и глуве, на грехоослепљене и ђавоимане, на згрчене душе и на згрчена тела.

У свему *Новом Завету* Безгрешни Господ Христос највећма се разгневио Праведним и Страшним Гневом када су јудејске старешине старозаветне цркве допустиле јудејским трговцима да са својим говедима и овцама, голубовима и тезгама, новчаницама и интересима, од Храма Божијег, од Дома Оца Његовог, начине дом трговине!⁴ Христос устаје против трговине светињом: Божији храм је за смерну молитву, није за трговину.⁵ *А уђе ли се у Храм Божији са среброљубивом жељом, храм се њрејивара у њећину разбојничку!*⁶

¹ Преподобни Јустин Ћелијски, „Одашиљање апостола на проповед (Мѡ. 10, 1–42)”, *Тумачење Свѡјој Еванђеља ѡ Маѡјеју*, Наследници Оца Јустина – Манастир Ћелије, Београд – Ваљево 2000, 329.

² Вид. Свети Николај Жички и Охридски, „Јеванђеље о Браку Царева Сина (Мѡ. 22, 2–14)”, *Омилије, Сабрана дела, Књѡга друѡа*, Српска православна црква – на општина – Слово, Линц – Шабац 2001, 189.

³ Исто, 190.

⁴ „И близу бјеше Пасха јудејска, и отиде Исус у Јерусалим.
И нађе у храму оне што продају говеда и овце и голубове;
и мјењаче новца гдје сједе.
И начинивши бич од узица, изагна све из храма, и овце и говеда; а мјењачима просу новац и столове испретура.
И рече онима што продају голубове: носите то одазде! Не правите од Дома Оца мога дом трговине!”
(Јн. 2, 13–16)

⁵ Свети Николај Жички и Охридски, „О трговцима у храму”, *Омилије*, 497.

⁶ Преподобни Јустин Ћелијски, „Господ изгони трговце из Храма (Мѡ. 21, 12–16)”, *Тумачење Свѡјој Еванђеља ѡ Маѡјеју*, 463.

*Јајње Божије ѿрејуно ревности за Дом Божији*⁷ разгневило се, јер су богопротивни трговци молитву, смерност, смирење, кротост, самоодрицање, покајање, послушање заменили гордошћу, самовољом, среброљубљем, грамзивошћу, похлепом, мамонизмом.⁸ За наведене страсти Спаситељ има бич Правде, којим изгони трговце из Дома Очевог. Према Духовданом тумачењу Светог Аве Јустина Ћелијског, Дом Очев у духовном смислу означава душу људску,⁹ и уколико душа не живи по јеванђелским Заповестима Господњим, претвара се у злодуховни дом трговачки, у којем владају адски закони ђаволове државе греха и смрти. Онда у такву душу Господ улази са благословеним бичем болести, страдања и искушења!¹⁰

II

Богочовек Христос није био жељан никаквог богатства земаљског.¹¹ И људима који живе у богопослушности туђе је свако среброљубље.¹² Јер, безакона жудња према богатству и овоземаљским добрима највећи је непријатељ хришћанског призивања.¹³

Равноапостолни Николај српски опомиње да сваки човек без својине долази на овај свет, и да без својине одлази са овога света.¹⁴ Да би се човек спасао од ђавовођене крадљивости,¹⁵ мора себе, сву своју својину и сву туђу својину сматрати својином Тројичнога Бога!¹⁶

Разврат блудног сина отпочиње у часу када он као млађи син од родитеља свога тражи *свој* део имања (Лк. 15, 12). И уопште, сваки човек који имовину којом располаже, породицу своју, и себе самог не види као имовину Божију, безаконик је и присвајач.

⁷ „Јер ревност за Дом Твој изједе ме,
и ругања оних који Тебе руже падоше на мене.”
(Пс. 68, 10)

⁸ Вид. Преподобни Јустин Ћелијски, „Исус изгони из Храма трговце (Јн. 2, 12–25)”, *Тумачење Светиој Еванђеља ѿ Јовану*, 38.

⁹ Исто, 38–39.

¹⁰ Исто, 39.

¹¹ Свети Николај Жички и Охридски, „О Христовој мањини”, *Омилије*, 474.

¹² Свети Јован Лествичник, „О среброљубљу и нестицању”, *Лествица*, прев. Димитрије Богдановић, Манастир Хиландар, Хиландар 2008, 114.

¹³ Свети Никодим Светогорац, „Штета коју спасењу наноси безакона жудња према богатству и новцу”, *Духовне вежбе*, прев. Лада Акад, Верско добротворно старатељство Архиепископије београдско-карловачке, Београд 2012, 492.

¹⁴ Свети Николај Жички и Охридски, „Јеванђеље о Лазару и богаташу (Лк. 16, 19–31)”, *Омилије*, 243.

¹⁵ „Као што Ева није сама извршила крађу, него у друштву с ђаволом, тако никад нико није сам извршио крађу, него вазда у друштву ђавола. Но, ђаво није само вођ и саучесник у крађи, него и проказивач крађе. Јер, њему није стало до крађених ствари, него до упропашћења душе човекове, до заваде и мржње међу људима, и до погубљења свега рода људског” (Свети Николај Жички и Охридски, „Јеванђеље о многим бригама и изненадној смрти /Лк. 12, 16–21/”, *Омилије*, 270).

¹⁶ Исто.

У јеванђелској параволи о богатом младићу (*Мѿ.* 19, 16–26) један млад човек који беше веома имућан искрено приступа Бого-човеку Христу, постављајући Му за људе најважније питање: *Учи-ићељу блаи, које добро да учиним, да имам живои вјечни?* (*Мѿ.* 19, 16). Овај догађај збио се на једном јудејском друму, одмах после Христовог благосиљања деце, бестрашћа и чистоте детиње вере, без које нико неће ући у Царство Небеско (*Мѿ.* 19, 14)! Из наведеног питања које анонимни младић упућује Господу избија зебња и заслепљеност човека који не разликује духове, јер није у стању да одвоји спасење своје душе од свога имања.¹⁷ Не знајући прецизно с ким говори, он би желео чути савет од Учитеља: како би могао помоћу свога имања задобити оно што сав свет не може платити, а то је вечни живот у Царству Небеском.¹⁸ Тајновиди Богочовек, видевши да младић у Њему не препознаје Бога и Сина Божијег, одговара: *Што ме зовеш блаим? Нико није бла осим једнога Бога* (*Мѿ.* 19, 17)! Нико у поређењу са Богом није ни добар, ни благ. Гле, ниједан учитељ рода људскога није био у стању да реши проблем човековог вечног живота. Заиста, само Свеблаги Богочовек, који има живот вечни, може прагматично, личносно решити питање човекове бесмртности, јер је као Безгрешан Васкрсењем Својим разорио грех и смрт. Једном речју, Господ младића натовареног земаљским богатством укорева због тога што Га доживљује само као благог и смртног учитеља, а не као Бесмртног Богочовека!

Једини Човекољубац, потом, анонимном богатом младићу, и свима људима свих времена, *оикрива* Тајну спасења од греха, смрти и ђавола: *А ако хоћеш ући у живои држи зайовијесии; не убиј, не учини ирељубу, не укради, не свједочи лажно, иошију оца и маиер, и љуби ближњега својега као себе самога!*¹⁹ Спаситељ најпре истиче негативне заповести старог закона, оне које човеку забрањују чинити зло (не убити, не чинити прељубу, не украсти, не сведочити лажно), а затим проповеда позитивне заповести које значе творење добра (поштовати оца и матер, љубити ближњега као себе самог).²⁰ Христуумни Николај Жички и Охридски путеводи нас до духовног значења побројаних, општеобавезујућих и неизменљивих заповести Господњих:

Кад је савршени Господ без икакве личне потребе испунио сав закон, тим пре морају га испунити сви они који се лагано пењу уз

¹⁷ Свети Николај Жички и Охридски, „Јеванђеље о бремену богатства (*Мѿ.* 16–26)”, *Омилије*, 174.

¹⁸ Исто, 174–175.

¹⁹ Вид. *Мѿ.* 19, 17–19.

²⁰ Вид. Свети Николај Жички и Охридски, „Јеванђеље о бремену богатства (*Мѿ.* 16–26)”, *Омилије*, 175–176.

високе степенице ка савршенству. Све набројане заповести имају за богаташе и нарочити унутарњи смисао. Тако, *не убиј*, значи: негујући одвише своје тело у богатству и раскоши, ти убијаш душу. *Не чини прелјубе*, значи: душа је намењена Богу као невеста своме веренику; ако се душа веже љубављу за светско богатство и сјај, за раскош и пролазна уживања, она тиме чини прелјубу према своме Бесмртном Веренику, Богу. *Не укради* значи: не укради од душе, за рачун тела; не кради времена, ни бриге, ни труда, које треба да посветиш души, и не давај то телу. Богаташ спољашњи обично постаје очајан сиромаш унутрашњи. Обично – но не и увек – све богатство спољашњег човека значи покрађеност унутрашњег човека: угојено тело – мршава душа; раскошна одевеност телесна – нагота душевна; блесак споља – тама унутра; снага споља – немоћ унутра. *Не сведочи лажно* значи: не оправдавај ничим љубав према богатству и запостављеност душе своје, јер то је извртање Божије Истине, и лажно сведочанство пред Богом и савешћу. *Пошћуј оца и мајер* значи: не одај само пошту и чест самоме себи, јер ће те то погубити; поштуј оца и матер кроз које си дошао у овај свет, да би се кроз то научио поштовати Бога, од кога си дошао и ти, и твоји родитељи. *Љуби своја ближњеја* значи: у овој нижој школи вежбања у добру научи се љубити своје ближње, да би узрастао до степена, на коме се љуби Бог. Љуби своје ближње, јер ће те љубав спасити од самољубља, које те може погубити. Љуби друге људе *као самој себе*, да би себе укротио и понizio и изједначио са другим људима у очима својим. Иначе ће гордост, која долази од богатства, преовладати тобом и сурваће те у пакао.²¹

Богооткривени услови за улазак у Царство који важе за праведнике и грешнике, за царе и просјакe, за првосвештенике и мирјане, за богате и сиромашне, за мужеве и жене, за високоучене и неписмене, претпостављају држање *свих* Спаситељевих Заповести. Благословено сведочанство човекове љубави према Господу Христу јесте држање свих Његових Светих заповести: *ко има зајовијесѝи моје и држи их, ѝто је онај који ме љуби; а који мене љуби, ѝтоја ће љубиѝи Оѝац мој; и ја ћу ја љубиѝи, и јавићу му се сам!* (Јн. 14, 21). А држање свих заповести значи човеков самоодрицателни устанак против својих телесних и духовних страсти, о којем Спаситељ на другом месту у *Новом Завету* проповеда, говорећи о ношењу свог крста: *ко хоће за мноm да иде нека се одрекне себе и узме крст свој, и за мноm иде* (Мк. 8, 34).

На Спаситељеве изречене, богооткривене истине о спасењу душе људске богати младић реагује исповедањем фарисејске вере самоспасаења: *све ово сачувах од младосѝи своје, ѝѝта ми још недо-*

²¹ Исто, 176.

стијаје? (Мѿ. 19, 20). Да је богати младић заиста испунио набројане заповести по њиховом јеванђелском, духовном значењу и садржају, а не само по формалном и спољашњем, он би душом био одвезан од богатства свога, и не би му било тескобно испунити оно што ће му Господ доцније заповедити.²² Сребропоседна душа анонимног младића остала је безакоњем привезана за своје пропадљиво богатство! И поред тога, Богочовек му открива мукотрпну, подвижничку истину спасења: *ако хоћеш савршен да будеш, иди продај све што имаш и продај сиромасима, и имаћеш благо на небу, ја хајде за мном!* (Мѿ. 19, 21). Одржана, ова ослобађајућа Христова Реч упућена богатој младићу и свима нама, према тајноводству Светога Николаја српског није само улазак у Царство Божије него и власт у томе Царству.²³ Јер, душа је најбогатија кад је слободна од материјалне имовине, а обogaћена искључиво Вољом Христовом. То је душа савршена човека, који држи *све* јеванђелске заповести.²⁴ Пишући о безумљу сабирања богатстава овога света, Свети Јован Златоуст благовести:

Не по количини имовине, него по расположењу душе треба судити о богатству и сиромаштву. Сиромашнији је од свих онај који свагда жели више но што има и никада не може да заустави своју злу жељу. Стога, бежимо од среброљубља, тог виновника сиромаштине, упропаститеља душе, пријатеља пакла, непријатеља Небеског Царства, извора свих уопште зала; презиримо имање, да бисмо се боље користили имањем и помоћу њега добили и обећана нам блага... Ако хоћеш да будеш богат, презири богатство. И заиста, није богатство у имању богатства, него је богатство – не бринути се о стицању богатства. Ако тако будемо водили себе, онда ћемо и овде на земљи бити богатији од свих богаташа, и тамо на небу наследићемо небеска блага... Богат је не онај коме много треба, него онај коме ништа не треба... Чудесан и јединствен пример обogaћења вечним богатством рода људског кроз сиромаштво, представља Господ Христос. Свети апостол благовести: знате благодат Господа нашега Исуса Христа, да богат будући вас ради осиромаше, да се ви Његовим сиромаштвом обогатите (2. Кор. 8, 9). Тиме свети апостол вели: представите себи благодат Божију, размислите о њој, удубите се у њену величину и огромност, и тада нећете поштедети ништа од своје имовине. Господ Христос је потрошио славу Своју, да би се ви обогатили не богатством, него сиромаштвом Његовим.²⁵

²² Исто, 177.

²³ Исто.

²⁴ Преподобни Јустин Ћелијски, „Како се стиче живот вечни (Мѿ. 19, 16–26)”, *Тумачење Свејој Еванђеља по Маѿеју*, 452.

²⁵ Свети Јован Златоусти, *О богајсѿву*, цит. према: www.pravoslavnaporodica.org.srb, од 26. 11. 2013, [s. p.].

Јеванђеље Христово проповеда раздавање временог и материјалног блага, зарад задобијања блага вечног и духовног.²⁶ Под земаљским благородством Равноапостолни Николај српски не подразумева само новчана средства и покретна или непокретна материјална добра већ и земаљску ученост, власт, и прогрес; земаљску културу, уметност и науку; страсти, уживања и пороке; и сву надменост земаљске силе одвојене од Христа и Јеванђеља.²⁷ А благо духовно јесте живот по Јеванђељу. Благо земаљско не само да не лечи од греха и смрти него и омогућује човеково саморазарање кроз вољне и невољне грехе људске, јер *среброљубље јесте корен свију зала* (1. Тим. 6, 10).

Стање самообмане заједничко је свим користољупцима, и љубитељима овога света,²⁸ а неразликовање духова, неподношљива је мука духу! Зато би духовно расцепљени богати младић служио Богу и мамону, надајући се вечном животу! Младић се веома растужи када разумеде да се од њега тражи остављање богатства, јер беше веома богат (Мтл. 19, 22), и беше посве сједињен са сопственим богатством. Богати младић, неутешен богопослушањем, одлази од Оваплоћеног Богочовека Христа непокајан и неоправдан!

III

Богаташи умиру са уздахом за овим светом, а сиромаси за Оним.²⁹ Исус Христос, Пастир Добри, завршава Јеванђеље о бремену богатства речима да *богајини њецико улазе у Царство Небеско: лакше је камили проћи кроз иглене уши, него ли богајини ући у Царство Небеско* (Мтл. 19, 23–24)!³⁰ Богочовек не тврди да је бога-

²⁶ Господ у *Беседи на Њори* проповеда ученицима и малом стаду Божијем: „Не сабирајте себи блага на земљи гдје мољац и рђа квари, и гдје лопови поткопавају и краду; него сабирајте себи блага на небу, гдје ни мољац, ни рђа не квари, и гдје лопови не поткопавају и не краду” (Мтл. 6, 19–20).

²⁷ Свети Николај Жички и Охридски, „Јеванђеље о посту (Мтл. 6, 14–21)”, *Омилије*, 96.

²⁸ Свети Игњатије Брјанчанинов, „О грамзивости”, *Аскејске ѡројоведи*, прев. Младен Станковић, Верско добротворно старатељство Архиепископије београдско-карловачке, Београд 2017, 252.

²⁹ Свети Николај Жички и Охридски, „Јеванђеље о Лазару и богаташу (Лк. 16, 19–31)”, *Омилије*, 247.

³⁰ „Камилом се звала не само камила животиња, него и дебела ужа, којима су лађе у пристаништу везиване за обалу, да их ветар не крене. На ова дебела ужа Господ је мислио у овоме случају. Лакше је, дакле, и то најдебље уже проденути кроз иглене уши, него ли богатоми ући у Царство Божије” (Свети Николај Жички и Охридски, „Јеванђеље о бремену богатства /Мтл. 19, 16–26/”, *Омилије*, 180).

томе немогуће наследити Царство Божије, већ да је тешко. Богомудри Свети Николај српски појашњава:

Није богатство само по себи зло, као што ниједна створена твар Божја није зла, него је зла људска привезаност за богатство, за имање, за ствари; и зле су и погубне страсти и пороци, које богатство омогућава и изазива као: блуд, прождрљивост, пијанство, тврдичлук, разметање собом, самохвалисање, сујета, гордост, презирање и подништавање сиромашних људи, богозаборав, и остало. Мало је оних који имају снаге да се одупру искушењима богатства и који могу да господаре својим богатством, а да не постану слуге и робови богатства. Пре свега, богаташ тешко може да пости, а без поста нема ни укроћења свога тела, ни смирења, нити праве молитве. Зато Господ и говори, да је тешко богаташу ући у Царство Божје. И сиромаштво има своја искушења готово као и богатство. Богаташ треба да се спасава великим милосрђем, и смирењем пред Богом, а сиромаш великим стрпљењем, издржљивошћу и непрекидним поуздањем у Бога. Нити се спасава богаташ који је немилосрдан и горд, нити сиромаш који ропће на своју судбу и очајава о помоћи Божјој. Не постоје у свету богати и сиромашни људи случајно или по неразумности овога света, него по Премудром Промислу Божјем.³¹

Ако је према Речима самога Спаситеља лакше камили проћи кроз иглене уши него оземљеном човеку наследити Царство Божије, уплашени и незнавени Христови ученици коначно питају свога Господа: *ко се може сјасити*? (Мтв. 19, 25). И Христос изнова сведочи да никаквог добра, нити спасења од греха, смрти и ђавола може бити без Свемоћнога Бога. Грехоимани и смртоимани човек се једино спасава Безгрешним и Бесмртним Богом: људима је самоспасење немогуће, а Богу је све могуће! (Мтв. 19, 26).

Свима оним негативним и позитивним заповестима које је открио богатоме младићу и свима људима, Богочовек Христос сада придодаје и највећу заповест: *љубиће Господа Бога свим срцем својим, свом душом својом, свом мишљу својом, свом снагом својом...*

Др Павле Ђ. Ботић
Универзитет у Новом Саду
Филозофски факултет
Одсек за компаративну књижевност
pavle.botic@ff.uns.ac.rs

³¹ Исто, 179.